

Љубомир Д. ФРЧКОСКИ

W

*I li rabot et e
kako lu/e
i li umret e!*

W

FR^KOVCI

МАКЕДОНСКАТА ОСАМЕНОСТ

Понекогаш и самите потпаѓаме под заблудата на компарациите! Дали македонскиот случај на транзиција и градење демократија во мултикултурно општество може да се споредува, директно со она што се случува во соседството? Не може! Дали треба да нè плаши фактот што сме осамени во изградба на специфичен модел на демократија? Не! Дали тоа треба да нè прави мотивирани и до некаде горди? Можеби, а секако дека е предизвик кој за нас живот значи! Конечно, што е она што трпи споредба со случаите на транзиција во регионот и каква и каде треба споредбата да се прави?

Зошто не можеме и не треба да се споредуваме со "моделите" на балканските транзиции? Затоа што тие се реплика на она што во Европа денес е во криза, а никој посебно гласно тоа не го кажува: нацијата-држава. ЕУ не знае како да им го каже тоа на државите кои за модел го земаат токму ЕУ-моделот. Тој модел на демократија е во интензивна промена кон модел на политика на внатрешно артикулирање на културните разлики, кои не се интегрираат ниту исчезнуваат, ниту се асимилираат. На пример, на Босанците треба да им кажат дека за џабе изгинале 300.000 души и дека нема перспектива нивната Дејтонска поделба (иако таа ја замрзна војната и клањето) и дека нивното интегрирање во ЕУ ќе оди преку некој нов "југословенски" модел на соживот?! Замислете каква траума за босанските Срби и Хрвати? **ТРЕБА ДА ИМ КАЖАТ НА КОСОВСКИТЕ АЛБАНЦИ ДЕКА ЗА ЏАБЕ СЕ "ОСЛОБОДУВАА" КОГА КЕ ТРЕБА ДА АРТИКУЛИРААТ СОЖИВОТ СО НЕКОИ НОВИ СРБИ, ПОВТОРНО НА ИСТОТО "ПРОКЛЕТО КОСОВО"**. Која траума за независноста на Косоварите? Полесно ќе им соопштат на Бугарите дека малцинствата мора да се заштитат целосно со нивните политички органи-

зации и "квоти" при партиципација во политичкиот систем. Или на европските Грци дека Грција мора да ги спроведе стандардите за малцинска заштита и етнички плурализам (и религиозен) независно како хомогено Грците се замислуваат себеси?

Тоа е траума и за ЕУ-експертите и политичари и тие тоа го премолчуваат за "моментов"!

ПОЗНАТА Е КРИТИКАТА КОН ЕВРОПА ДЕКА Е ХИПОКРИТИЧНА, ДВОЛИЧНА И ДЕКА ПРИМЕНУВА "ДВОЈНИ СТАНДАРДИ"! Но и ние да сме на нивно место поинаку не ќе можеме. Разликите во ситуациите и културите се драматични а некаде и крвави.

ЕУ пристапот не е толку наивен и глупав како што изгледа на прв поглед. Имено, тие поаѓаат од едно нивно инстинктивно а и проверено низ искуството однесување: агностицизмот! Тоа е став да не се расправа за вредносните реперкусии на прагматичните промени, бидејќи со таква расправа ќе се вжештат реформите и можно е да се запрат истите. Во Европа не се расправаше ниту на теоретско ниту на експертско ниво за очигледното противуречие меѓу етносот и демосот во нивните демократии. Се остави да се развијат најмалку два

модела: германскиот и францускиот, а и помалку типичните холандскиот и нордискиот. Се развија и посебни случаи како швајцарскиот, британскиот или шпанскиот и сл.

СЕ ВОВЕДОА СТАНДАРДИ ЗА ЗАШТИТА НА МАЛЦИНСТВАТА (РАМКОВНАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА МАЛЦИНСТВАТА), А ЗНАЧАЕН БРОЈ ЕВРОПСКИ ЗЕМЈИ НЕ ГИ ПРИМЕНУВААТ ВООПШТО НА СЕБЕ ИЛИ ИМААТ МНОГУ ЧУДНИ (НЕОДРЖЛИВИ) СТЕСНУВАЊА НА ПРИМЕНАТА САМО ЗА Т.Н. ТРАДИЦИОНАЛНИ МАЛЦИНСТВА (НА ПРИМЕР, УПОТРЕБАТА НА МАЛЦИНСКИТЕ ЈАЗИЦИ ВО ОБРАЗОВАНИЕТО). Го употребуваат поимот мултикултурализам, а ниту го применуваат на себе ниту искрено веруваат во него, а ниту знаат што ќе им се случи со негова апликација (сè поизвесна) во нивните сопствени држави. Зборуваат за важноста на почитување и заштита на различноста и плурализмот на културите, а во нивните главни акти потполно е нејасно на што тоа се однесува. На пример, во Амстердамскиот договор, во членовите 6 и 30, каде би требало да се зборува за различноста, единствено се вели дека: **"... ТРЕБА ДА СЕ ИМА НА УМ КУЛТУРНАТА РАЗЛИКА..."** И ТОА Е ВЕ-

РУВАЛЕ ИЛИ НЕ СЕ? При тоа, не е јасно дали се мисли на разликите меѓу европските држави и култури или на културната различност внатре во секоја од европските држави? Понатака, ЕУ комисијата нема надлежност да расправа за културните разлики и малцински проблеми во ЕУ државите и темата лебди! Тие стриктни стандарди се применуваат врз земјите апликанти кон ЕУ. Тоа да! На коментарот дека применуваат двојни стандарди, ЕУ одговараат дека е тоа точно, но и дека се **КРЕАТИВНИ!** Навистина, иако изгледа цинично, има вистина во тој одговор. **ЕУ ЗЕМЈИТЕ ПОЛЕКА И ОДОКОЛУ СО РЕЛАТИВНО ИНТЕНЗИВЕН "STANDARD SETTING" ПРАВЕЊЕ ПРАВНИ СТАНДАРДИ ЗА МАЛЦИНСКИТЕ ПРАВА, ИАКО ОД ПОЧЕТОК ДВОЛИЧНО, ПОСТАПНО ГИ ПРИТИСКААТ И СОПСТВЕНИТЕ ЕУ ЗЕМЈИ НА НИВНА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И ПРОЦЕСОТ ОДИ НАПРЕД.** Во таа насока посебно е зна-

чајна улогата на Судот во Стразбург, а во последно време и оној на ЕУ во Луксембург.

Со сè ова сакав да илустрирам теза дека двојните стандарди се практична последица на различните услови и не се прикриваат. Но, постои една генерална нагорна линија кон која процесот се движи. Тој не е хаотичен и потполно морално еродиран.

Како сè ова сега може да се аплицира без многу морален релативизам на Босна или Косово. Два случаја настанати од војна и пустошење. Каде состојбите се до таа мера нарушени што посебни методи на пост-трауматски конфликт менаџмент се применуваат. Која линија се следи? **ВО ПОСЛЕДНАТА СЕРИЈА ИЗВЕШТАИ ЗА КОСОВО, НА ПРИМЕР, АНАЛИТИКИТЕ НА НЕКОЛКУ ПОЗНАТИ ИНСТИТУТИ СЕ ЕДНОГЛАСНИ ВО ПОТРЕБАТА ДА СЕ СПРЕЧИ ЕРУПЦИЈА И УЦЕНА СО НАСИЛСТВО ПО СЕКОЈА ЦЕ-**

НА И ДЕКА "ДЕТЕТО КОЕ ГРЕШИ НЕ ТРЕБА ДА СЕ НАГРАДУВА" МИСЛЕЈКИ НА НАСИЛСТВОТО НА АЛБАНЦИТЕ КОН МАЛЦИНСКИТЕ НА КOSOVO.

Истовремено да се почне дипломатска иницијатива за преговарање на статусот на протекторатот, бидејќи инаку малцинските прашања се покриени и блокирани со расправата за статусот. Значи, како што еднаш напомниме на ова место, се оди на стандарди и статус (или стандарди плус статус), а не како порано: стандарди па потоа статус. Конечно се обидува да се најдат извори на средства со кои ќе се подбутне непостојното стопанство и вработување на младите Албанци во Покраината, за да се повлечат во позитивен ангажман од безделничењето и криминалот.

НОРМАЛНО, ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ ВО КОСОВО Е СИЛА КОЈА Е ДАЛЕКУ ПОДОМИНАНТА ОД ГРАДЕЊЕТО НА ИНСТИТУЦИИТЕ. ТОЈ ПРОБЛЕМ ДОПРВА ЌЕ СЕ ОТВОРИ ПРЕД МЕЃУНАРОДНАТА ЗАЕДНИЦА И ВООПШТО НЕ Е РОЗОВ.

Како Македонија може да се компарира со оваа пустелија? Со ова ментално рудиментирано, виолентно чедо на транзицијата? Никако и воопшто не е потребно такво нешто.

Србија е втора страна на една загушена транзиција. Падот на режимот на Милошевиќ не беше и поразување на српскиот национализам. Тој преживеа, доби нови, пософистицирани форми, но и понатака остана "дупката" на недигестираната историја на поразот. **НА НАЈ-ФАНТАСТИЧЕН НАЧИН СРБИТЕ УСПЕВААТ ДЕБАКЛОТ СО РАСПАДОТ НА ЈУГОСЛАВИЈА И НИВНИОТ ПОСЕБЕН ПОРАЗ ПРИ ТОА ДА ГО ПРЕТОЧАТ ВО "ГУСЛАРСКИ" ОПЕАН МИТ ЗА КОНСПИРАЦИЈА ПРОТИВ НИВ ОД ЦЕЛИОТ СВЕТ И ДА ГО ПРЕЖИВЕАТ ТОА БЕЗ ДА ГИ СООЧАТ КОНСЕКВЕНЦИТЕ ОД ТАКВАТА ПОЛИТИКА ВО ВНАТРЕШНИОТ ПОЛИТИЧКИ ДИСКУРС.** По првичниот подем, Србија поради тој поткожен национализам повторно е во криза. Самоимицот на Србија е дека е хомогена култура и дури империјална, за извоз. Со тој пристап им дава алиби на албанските националисти да се кријат повторно "успешно" зад српскиот непоправлив национализам. И таа приказна трае и трае...! Како можеме ние да се компарираме со ова? Никако!

МОРАМЕ САМОУВЕРЕНО И ОДЛУЧНО ДА ЈА ДЕФИНИРАМЕ НАШАТА ОПЦИЈА И ДА ЈА ПОСАКУВАМЕ КАКО ТАКВА. НАШИТЕ КОМПАРАТИВНИ МОДЕЛИ СЕ СОВРЕМЕНИОТ ЕВРОПСКИ МУЛТИКУЛТУРАЛИЗАМ И ДЕМОКРАТИЈА И НИШТО ПОМАЛКУ. МОРАМЕ ЗАРАДИ ТОА ДА ПОРАБОТИМЕ НА СОПСТВЕНАТА САМОДОВЕРБА. ВЕРУВАЈТЕ ИМАМЕ И ЗОШТО!

